

DOI: 10.15276/ETR.01.2024.7
 DOI: 10.5281/zenodo.10914592
 UDC: 339.13.017:634.1.076
 JEL: Q11, Q13

ЦІНОВА ЕЛАСТИЧНІСТЬ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ НА РИНКУ ПЛОДІВ В УКРАЇНІ

PRICE ELASTICITY OF DEMAND AND SUPPLY ON THE FRUIT MARKET IN UKRAINE

Inna A. Salo, Doctor of Economics, Professor
 National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics", Kyiv, Ukraine
 ORCID: 0000-0001-6413-1550
 Email: inna_salo@ukr.net

Received 11.01.2024

Сало І.А. Цінова еластичність попиту та пропозиції на ринку плодів в Україні. Науково-методична стаття.

Розглянуто стан розвитку вітчизняного ринку плодів. Встановлено, що основна частка їх товарної пропозиції формується господарствами населення та за рахунок імпорту. На основі визначення показників достатності споживання продуктів харчування в Україні, встановлено, що найбільш критичним є забезпечення внутрішнього попиту на плодах. Визначено показники еластичності за цінами, доходами та щодо продуктів-замінників. Коефіцієнти цінової еластичності попиту та пропозиції показують, що споживачі і товаровиробники реагують на зміну цін – при їх підвищенні знижується попит, а в результаті і обсяги пропозиції. Визначено, що найбільш помітно змінюється попит при варіації доходів населення на плоди кісточкових культур та горіхоплідні. Коефіцієнти перехресної еластичності попиту на плоди мають позитивне значення, відтак наявна пряма залежність від зміни цін на продукти-замінники.

Ключові слова: ринок, ціна, еластичність, попит, пропозиція, дохід, плоди

Salo I.A. Price Elasticity of Demand and Supply on the Fruit Market in Ukraine. Scientific and methodical article.

The state of development of the domestic fruit market is considered. It has been established that the main part of their product supply is formed by households and at the expense of imports. Based on the determination of indicators of the sufficiency of food consumption in Ukraine, it was established that the most critical is the provision of domestic demand for fruit. Elasticity indicators for prices, incomes and substitute products were determined. The coefficients of price elasticity of demand and supply show that consumers and producers respond to price changes – when they increase, demand decreases, and as a result, supply volumes. It was determined that the demand for stone fruits and nuts changes most noticeably when the income of the population varies. The coefficients of the cross-elasticity of the demand for fruits have a positive value. Therefore, there is a direct dependence on the price change for substitute products.

Keywords: market, price, elasticity, demand, supply, income, fruits

Основною проблемою держави, суспільства, кожної людини вважається продовольче забезпечення. Через це надзвичайно важливими у задоволенні споживчих потреб населення є ефективне функціонування та розвиток вітчизняного продовольчого ринку в цілому та окремих продуктів харчування. У складі продовольчого ринку особливої уваги заслуговує ринок плодів. Адже наявність великої кількості вітамінів, амінокислот, макро- та мікроелементів у плодівій продукції корисних для людського організму, зумовлює необхідність її споживання хоча б у межах установлених раціональних норм [1].

Питання виробництва, продажу, споживання, ціноутворення на ринку плодів є достатньо актуальними і вже впродовж тривалого часу викликають цікавість науковців. Особливо гостро стоїть проблема щодо встановлення залежності забезпечення населення продуктами харчування відносно його матеріального добробуту під час війни. Адже змінюються першочергові потреби, попит, логістика, фізична доступність, а відтак, і достатність споживання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питанням розвитку продовольчого ринку та проблемам виробництва і споживання продуктів харчування приділяли увагу багато вітчизняних та зарубіжних учених. Теоретичні аспекти продовольчого ринку з позиції класичної ринкової економіки як складової соціально-економічної системи суспільства, протекціонізм вітчизняних операторів ринку досліджують Сенишин О.С. та Дзюбенко Н.О., Остапенко С.О. [2, 3]. Проблеми ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, інфраструктури аграрного ринку з початку становлення ринкової економіки в нашій країні привертала увагу вчених, зокрема: О.В. Боднар [4-6], Ю.П. Воскобійника [6], Н.Г. Копитець [4], Л.М. Худолій [7] та ін. Актуальним дослідженням ринкового попиту на органічні продукти харчування, впливу споживчих факторів на його розвиток, питанням екологічного маркетингу

продовольчої мережі, терміну зберігання продуктів харчування, їх безпеці споживання та якості приділили увагу зарубіжні вчені М.С. Фіруз (Firouz, 2021), Х.В. Нгуен (Nguyen, 2019), А. Шарма (Sharma, 2023) [8-10].

Теоретичними та практичними економічними дослідженнями в садівництві, які послужили підґрунтям для вирішення питань розвитку вітчизняного ринку плодів та ягід, займалися В.А. Рульєв, Г.М. Сатіна, О.М. Шестопаць та ін. [11]. Актуальні практичні проблеми функціонування плодоягідного ринку, моніторинг рівня споживання продукції галузі досліджувалися Кернасюком Ю.В. [12]. Дослідженнями сучасних тенденцій та проблем логістичного розвитку ринку плодоягідної продукції України займалася Лозова Т.П. [13], Нікішина О.В. [14].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Зважаючи на структурні зміни економіки України та світу в цілому, підвищення впливу погодних умов на формування загальної пропозиції та внутрішнього попиту плодоягідної продукції, додаткового, більш глибокого вивчення потребує вивчення основних показників кон'юнктури садівничого ринку, їх взаємозв'язків з позиції забезпечення раціональності споживання під час війни.

Метою статті є розкрити особливості функціонування вітчизняного ринку плодів, кон'юнктурні зміни та встановити показники цінової еластичності до та під час війни.

Викладення основного матеріалу дослідження

Товарна пропозиція на внутрішньому ринку плодів формується за трьома напрямками: господарствами населення – 20-25%, сільськогосподарськими підприємствами – 15-20% та за рахунок імпортних поставок – 65-70%. Основну масу плодів в Україні виробляють господарства населення – це 78-83% або 1,6-2,0 млн. т. протягом 2018-2022 рр. (табл. 1). Безперечно вони займають важливе місце в забезпеченні споживчих потреб населення цією продукцією, однак є неконкурентоспроможними порівняно з промисловими підприємствами на зовнішньому ринку. В Україні з виробництва плодів і ягід вирізняються регіональні лідери – Вінницька, Чернівецька, Хмельницька, Львівська області. Разом їх валовий збір у 2022 р. досягнув майже 42 % (834,2 тис. т.) загального виробництва країни. Лідером з виробництва плодів і ягід на особу в 2021 р. була Чернівецька область – 289 кг. Спостерігалися досить високі показники у Хмельницькій та Вінницькій областях – 152-166 кг. Найменше вироблялося плодів і ягід з розрахунку на особу в рік у Чернігівській, Сумській, Донецькій, Харківській, Миколаївській та Запорізькій областях – 9-20 кг.

Впродовж 2018-2021 рр. імпортні поставки плодів становили 645-819 тис. т. У 2021 р. на внутрішній ринок найбільше надходило цитрусових – 45% (366 тис. т.) та бананів – 40% (328 тис. т.) [15]. Слід зазначити, що споживачі, як правило, воліють купувати плоди вітчизняного виробництва, так як, на їхню думку, вони мають менший вміст залишків хімічних речовин.

Таблиця 1. Динаміка площ, урожайності, валового збору плодоягідних в Україні

Роки	Всі категорії господарств	в тому числі			
		сільськогосподарські підприємства	у % до всіх категорій господарств	господарства населення	у % до всіх категорій господарств
Площа плодоносних насаджень, тис.га					
2018	198,5	50,7	25,5	147,8	74,5
2020	191,0	43,5	22,8	147,5	77,2
2022	171,2	32,9	19,2	138,3	80,8
Урожайність, ц/га					
2018	129,1	108,1	83,7	136,4	105,7
2020	105,6	77,4	73,3	114,0	108,0
2022	116,1	105,6	91,0	118,7	102,2
Валовий збір, тис.т					
2018	2566,2	551,5	21,5	2014,7	78,5
2020	2023,9	340,5	16,8	1683,4	83,2
2022	1994,8	352,6	17,7	1642,2	82,3

Джерело: складено автором за матеріалами [16]

Рівень споживання плодів у країні залишається на досить низькому рівні. Оцінка забезпечення внутрішнього попиту на плодівому ринку здійснювалася відносно основного критерію – фізична достатність. Розраховані в динаміці індикатори достатності споживання у довоєнний період та 2023 р. (очікувані дані – під час воєнного стану) (табл. 2).

Набори продуктів харчування, які зазначені в таблиці, затверджені Постановою Кабінету міністрів України «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» [17].

Так, якщо в 2020 р. за продуктами хліб і хлібопродукти, картопля, овочі і баштанні та олія,

яйця спостерігається наближеність до раціональних норм споживання, тобто можна говорити про достатність, то в 2023 р. за всіма продуктами показник зменшився. Критичними

слід вважати показники зі споживання плодоягідних – це 56%, молока і молокопродуктів – 51%, риби і рибопродуктів – 50% від встановлених раціональних норм.

Таблиця 2. Показники достатності споживання продуктів харчування в Україні

Показник	Раціональні норми харчування	Рівень споживання у 2000 р.	Індикатор достатності споживання	Рівень споживання у 2020 р.	Індикатор достатності споживання	Рівень споживання у 2023 р. (прогноз)	Індикатор достатності споживання
На одну особу в рік, кг							
М'ясо і м'ясопродукти	80	33	0,40	54	0,67	51	0,64
Молоко і молокопродукти	380	199	0,52	202	0,53	195	0,51
Яйця (шт)	290	166	0,57	278	0,96	265	0,91
Хліб і хлібопродукти	101	125	1,24	97	0,96	90	0,89
Картопля	124	135	1,09	134	1,08	130	1,05
Овочі і баштанні	161	102	0,63	164	1,02	150	0,93
Плоди, ягоди, виноград	90	29	0,33	57	0,63	50	0,56
Риба і рибопродукти	20	8	0,42	12	0,62	10	0,50
Цукор, кондитерські вироби	38	37	0,97	28	0,73	27	0,71
Олія	13	9	0,72	12	0,95	13	1,00

Джерело: складено автором за матеріалами [16, 18]

На формування вартості плодоягідних під час війни впливають, перш за все, обсяги їх товарної пропозиції, платоспроможний попит населення, також вартість зберігання та транспортування, підвищені тарифи на електроенергію для промислових виробників, ціни на пальне.

Цінова ситуація 2023 р. на плодоягідному ринку України порівняно з попереднім 2022 р. (першим роком війни) дещо поліпшилася. Якщо в 2022 р. рівень інфляції становив 73,8% (галопуюча інфляція), то 2023 року інфляції по плодоягідних не спостерігається – 2,2% (рис. 1).

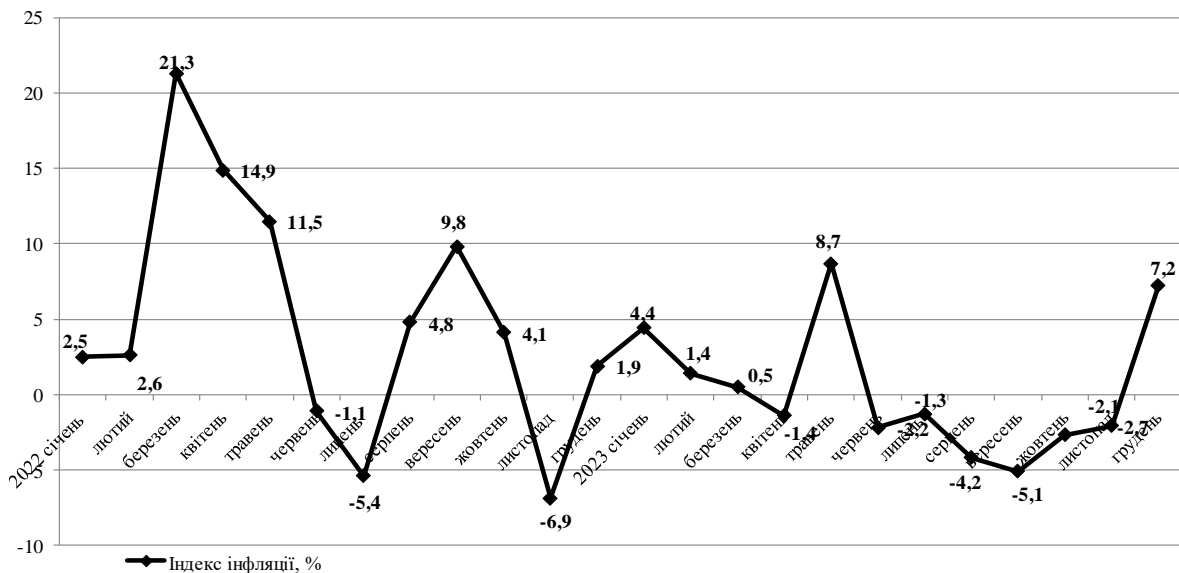

Рисунок 1. Індекси споживчих цін на плодоягідні у 2022-2023 рр., %

Джерело: складено автором за матеріалами [19]

Найбільше плодів та ягід реалізується сільськогосподарськими підприємствами за іншими каналами реалізації, тобто комерційним структурам – близько 60-65%.

Господарства населення реалізують переважно яблука та грецькі горіхи. До 60% плодів використовують для власного споживання та до

35% для продажу. Однак слід відзначити, що в останні роки частка продажу дещо збільшилася через розширення мережі закупок лущених та нелущених горіхів у населення та пунктів оптового приймання. Посередники закупають грецькі горіхи і формують партії для експорту, як правило, у вигляді сировини для подальшої

переробки. У 2023 р. закупівельні ціни в населення нелущених грецьких горіхів знизилися, порівняно з минулими роками у 2-3 рази – до 7-8 грн /кг, через порушення логістики внаслідок воєнних дій у країні.

Розглянемо цінову ситуацію на вітчизняному ринку плодів і ягід. Так, за період 2017-2021 рр.

закупівельні ціни реалізації плодів і ягід знизилися на 7,4% (табл. 3). Однак, слід зауважити, що під час війни їх рівень підвищився на 15-20%, що вплинуло на формування роздрібних цін.

Таблиця 3. Динаміка закупівельних цін реалізації плодоягідних за регіонами України, грн. за 1 т.

Область	Рік					2021 р. до 2017 р., %
	2017	2018	2019	2020	2021	
Вінницька	7680,1	4550,1	5488,4	7834,4	5390,2	70,2
Волинська	17694,3	20700,7	23729,0	31973,4	34297,8	193,8
Дніпропетровська	7984,7	5297,8	6529,5	9169,9	9047,2	113,3
Донецька	6938,3	8056,3	6117,6	8876,7	7233,5	104,3
Житомирська	-	46795,4	-	-	-	-
Закарпатська	11268,2	12735,2	12040,6	15628,3	-	-
Запорізька	8911,6	7036,3	7776,9	10217,4	8321,6	93,4
Івано-Франківська	6560,5	6776,8	5813,0	12154,8	11245,4	171,4
Київська	8899,7	5701,9	6309,0	19372,4	57062,7	641,2
Кіровоградська	9401,2	3860,1	7283,1	9268,0	10269,7	109,2
Луганська	9447,1	2018,3	5791,6	8283,4	-	-
Львівська	7850,6	1789,0	7273,2	4756,4	6906,6	88,0
Миколаївська	6511,1	3032,2	4508,7	6274,2	5346,2	82,1
Одеська	7302,3	4388,3	5470,1	9960,9	5140,7	70,4
Полтавська	6327,1	5281,4	6482,6	9553,2	10465,5	165,4
Рівненська	-	6167,0	-	-	-	-
Сумська	6353,6	5996,4	4444,6	8014,2	9344,4	147,1
Тернопільська	8966,6	7151,1	4798,5	9069,2	8330,8	92,9
Харківська	7376,8	4738,0	5596,9	7118,7	6658,0	90,3
Херсонська	8160,4	6235,0	5658,2	7668,8	7933,3	97,2
Хмельницька	6515,9	5002,8	3904,3	7129,5	4598,3	70,6
Черкаська	11947,1	7177,9	6643,8	11019,8	12042,0	100,8
Чернівецька	7528,7	7945,0	4756,1	10642,3	9598,4	127,5
Чернігівська	5004,8	1111,1	3901,0	3784,0	5390,2	107,7
Україна	8766,6	5054,0	6494,4	9140,2	8117,1	92,6

Джерело: складено автором за матеріалами [16]

У 2018 р. ціни знизилися порівняно з попереднім роком у 1,7 рази до 5054,0 грн /т, що пояснюється надмірним збільшенням ринкової пропозиції яблук. У 2019 р. ціни перевищували рівень минулого року на 25,4%, через зниження обсягів виробництва та зростання рівня цін на енергоресурси і засоби виробництва. Найвищими закупівельні ціни виявилися у Волинській області – у 2020 р. 31973,4 грн./т, що пояснюється найнижчим рівнем виробництва плодів і ягід порівняно з іншими регіонами, зокрема в 2020 р. лише 2% або 38,9 тис. тонн. У 2021 р. ціни менші рівня минулого року на 11,2%, через збільшення обсягів виробництва плодоягідних.

Зауважимо, що такий рівень закупівельних цін на плоди та ягоди недостатньо відшкодовує виробничі витрати сільськогосподарських товаровиробників, що часто зумовлює збитковість за напрямом садівництва. Відтак, виникає необхідність шукати нові, ефективніші канали збуту. Швидка втрата свіжими плодами та ягодами споживчих властивостей, малі обсяги переробки на місцях виробництва змушує товаровиробників реалізовувати значну частку продукції – близько 25% переробним

підприємствам за цінами нижчими ніж на ринку в 1,5-2 рази.

Аналіз помісячної динаміки закупівельних цін на плоди і ягоди свідчить, що найвищими вони були в червні-вересні (за всіма каналами реалізації сільськогосподарськими підприємствами) – у 2021 р. 7,6-10,0 тис. грн. за 1 т.

Однією з основних причин незадоволення попиту населення плодами вважається криза їх промислового виробництва, що проявляється у скороченні площ плодоносних насаджень – за 2018-2022 рр. в 1,5 рази, низького рівня урожайності через недотримання технологій вирощування та догляду за багаторічними насадженнями – 7-9 т/га. Також на формування попиту і пропозиції на свіжі плоди суттєво впливають ціни та доходи. Таку взаємозалежність можна охарактеризувати за допомогою коефіцієнтів цінової еластичності попиту, пропозиції, платоспроможної та перехресної еластичності попиту.

Під коефіцієнтом еластичності розуміють відношення темпів приросту залежної змінної до темпів приросту факторної ознаки, тобто незалежної змінної. Він показує на скільки

зміниться результативна ознака при зміні впливаючого чинника на 1%.

Еластичність попиту та пропозиції за ціною визначається відношенням відсоткової величини відповідно попиту або пропозиції до даної процентної зміни ціни. При встановленні відсоткової зміни попиту на плоди в розрахунках використовувався основний показник, що його

характеризує – рівень споживання, а пропозиції – рівень виробництва (табл. 4).

Коефіцієнт платоспроможної еластичності попиту (еластичність попиту за доходом) для плодів розраховується як відношення відсоткової величини попиту на плоди до процентної зміни доходу.

Таблиця 4. Показники еластичності на ринку плодів України

Продукція	Роки					У середньому за 2018-2022 рр.
	2018	2019	2020	2021	2022	
Коефіцієнти цінової еластичності попиту						
Плоди	0,68	1,26	0,96	1,02	0,75	0,94
Плоди кісточкових культур	0,44	1,42	0,78	0,82	1,08	0,91
Плоди зерняткових культур	0,56	1,32	0,89	1,07	0,97	0,96
Горіхоплідні	0,64	1,16	1,02	0,64	0,81	0,85
Коефіцієнти цінової еластичності пропозиції						
Плоди	0,86	0,80	0,79	1,13	0,67	0,85
Плоди кісточкових культур	0,56	0,91	0,64	0,91	0,96	0,79
Плоди зерняткових культур	0,71	0,84	0,73	1,18	0,87	0,87
Горіхоплідні	0,81	0,74	0,83	0,71	0,73	0,76
Коефіцієнти платоспроможної еластичності попиту						
Плоди	1,49	0,76	1,27	1,34	0,96	1,16
Плоди кісточкових культур	1,91	0,93	1,30	1,04	1,07	1,25
Плоди зерняткових культур	1,70	0,94	1,28	0,95	1,10	1,19
Горіхоплідні	1,92	0,76	1,37	1,06	1,04	1,23

Джерело: власна розробка автора

Попит на плоди залежить від рівня купівельної спроможності покупців, оскільки низькі доходи переважної частини населення не дають можливості спрямовувати на споживання необхідні кошти, що зумовлює його чутливість до рівня цін навіть при споживанні основних продуктів харчування. Вважається, що чим вище місце вартості певного продукту в бюджеті споживача, тим більш еластичним буде на нього попит. Через це попит на плодіву продукцію залежно від цін пересічно за 2018-2022 рр., при коефіцієнті – 0,94, суттєво наближений до еластичного. Коефіцієнт цінової еластичності пропозиції практично дещо нижчий за попередній – 0,85. Це свідчить, що від незначних коливань цін на ринку, обсяги реалізації майже не зміняться або відсоткові їх зміни будуть практично рівні між собою. Впродовж досліджуваного періоду коефіцієнти цінової еластичності попиту та пропозиції за окремими видами плодової продукції значно перевищували одиницю – відповідно на 16-42% та 13-18%. Отже, як споживачі, так і товаровиробники реагують на зміну цін – при їх підвищенні знижується попит, а в результаті і обсяги пропозиції.

Залежність між рівнем доходу і попитом для кожного виду плодової продукції має свою особливість через різницю їх вартості, цінності споживання та уподобань покупців. Найбільш чутливими до змін у доходах виявилися споживачі при купівлі плодів кісточкових культур та горіхоплідних, коефіцієнт платоспроможної еластичності для яких становив відповідно 1,25 та 1,23.

За допомогою коефіцієнта платоспроможної еластичності попиту можна спрогнозувати як надалі розвиватиметься вітчизняний ринок плодової продукції. Так, чим вища відносна еластичність попиту за доходом, тим активніше повинен розвиватися ринок до забезпечення відповідної цінової ситуації, адже вибір покупця залежить, в першу чергу, від його фінансових можливостей, а вже потім від бажання здійснити покупку. Хоча, за дослідженнями вчених, винятком становлять блага нижчого порядку до яких відносять картоплю, хліб, сіль, штучні жири тощо [20]. Так, в Україні, де питома вага на харчування в наявних доходах населення надто висока, при підвищенні цін і стабільності доходів, рівень споживання на згадані товари може зростати.

Попит на плоди має тісну залежність від цін та попиту на взаємозамінні та взаємодоповнюючі товари. Для визначення чутливості попиту споживачів на плоди відносно товарів-замінників використовувався коефіцієнт перехресної еластичності попиту. Він розраховується як відношення відсоткової зміни попиту на продукцію до процентної зміни цін товарів-замінників.

До товарів-замінників вітчизняних плодів віднесено овочі, цитрусові плоди, банани, молоко та м'ясо, які є подібними за вмістом важливих для раціону харчування населення поживних речовин: глюкози, фруктози, мінеральних елементів (калію, марганцю, заліза, кальцію, фосфору, натрію тощо) та вітамінів А, В1, В6, В12, С, Р, РР [21]. У підборі продуктів-замінників також враховувалась тіснота зв'язку між рівнем їх споживання порівняно з

плодовою продукцією. Одержані коефіцієнти кореляції були помітними за величиною і становили, відповідно, між рівнем споживання плодів та згаданими продуктами – 0,55-0,78. Також досліджувалась тіснота зв'язку з хлібом та хлібобулочними виробами, як основними продуктами харчування населення України. Однак зв'язок виявився оберненим – -0,67. Зрозуміло, що попит на хліб за будь-якого рівня доходів населення та цін, залишається нееластичним відносно інших продуктів харчування.

Низьке матеріальне забезпечення переважної частини населення України не заохочує до зміни усталеної структури та обсягів споживчого кошика. Встановлені коефіцієнти перехресної еластичності попиту на плоди мають позитивне значення, тобто свідчать про його пряму залежність від зміни цін на згадані продукти-замінники. Відтак, у разі скорочення купівельної спроможності, населення, в першу чергу, замінить споживання вітчизняних свіжих плодів на овочі, для яких коефіцієнт перехресної еластичності попиту становив – 1,09, молоко, банани, м'ясо – 1,08 та цитрусові плоди – 0,99.

Висновки

Коливання попиту населення на плодіву продукцію залежно від зміни доходів та цін ще раз

підтверджує, що ефективність кон'юнктури вітчизняного ринку неможливо досягнути класичним способом – саморегулювання попиту та пропозиції. За низької купівельної спроможності, плоди для населення не вважаються продуктами харчування першої необхідності і стають взаємозамінними відносно інших, про що свідчать встановлені показники перехресної еластичності. Така ситуація зумовлює необхідність державної підтримки промислового садівництва з ціллю розширення прийнятних цін відносно доходів споживачів особливо під час війни. Адже стимулювання попиту за допомогою цінових важелів, при існуванні еластичності, повинне спровокувати зростання споживання плодів.

У перспективі, на основі встановлених коефіцієнтів платоспроможної еластичності попиту, необхідно спрогнозувати подальший розвиток вітчизняного ринку плодів, що може бути використано при формуванні цільової програми розвитку галузі садівництва на довгостроковий період у післявоєнний час, спрямованої, перш за все, на раціональне забезпечення населення України плодоягідною продукцією.

Abstract

The issues of production, sale, consumption, pricing on the fruit market are quite relevant and have been attracting the interest of scientists for a long time. The problem of establishing the dependence of providing the population with food products on material well-being during the war is particularly acute. After all, primary needs, demand, logistics, physical availability, and therefore the sufficiency of consumption are changing.

The purpose of the article is to reveal the peculiarities of the functioning of the domestic fruit market, economic changes and establish indicators of price elasticity before and during the war.

The research was guided by modern economic theory, methodical approaches to the study of the conjuncture in food markets, as well as individual normative indicators for the production and sale of food products. The research used: the dialectical method of learning market processes and the systematic approach, analytical generalizations, statistical comparison, constructive-calculating, tabular, abstract-logical method.

The state of development of the domestic fruit market is considered. It has been established that the main part of their product supply is formed by households and at the expense of imports. Based on the determination of indicators of the sufficiency of food consumption in Ukraine, it was established that the most critical is the provision of domestic demand for fruit. Elasticity indicators for prices, incomes and substitute products were determined. The coefficients of price elasticity of demand and supply show that consumers and producers respond to price changes - when they increase, demand decreases, and as a result, supply volumes. It was determined that the demand for stone fruits and nuts changes most noticeably when the income of the population varies. The coefficients of the cross-elasticity of the demand for fruits have a positive value, so there is a direct dependence on the change in the prices of substitute products.

With low purchasing power, fruits for the population are not considered essential food products and become interchangeable with others, as evidenced by the established indicators of cross-elasticity. This situation dictates the need for state support for industrial horticulture with the aim of expanding the supply of domestic fruits and establishing acceptable prices relative to consumer incomes. In the future, on the basis of the established coefficients of the solvency elasticity of demand, it is necessary to forecast the further development of the domestic fruit market, which can be used in the formation of a target program for the development of the horticulture industry for the long-term period in the post-war period, aimed, first of all, at the rational supply of the population of Ukraine with fruit and berry products.

Список літератури:

1. Сало І.А. Цінова еластичність на вітчизняному ринку плодів / І.А.Сало // Вісник аграрної науки. – 2012. – №6. – С. 72-75.
2. Сенишин О.С. Теоретичні засади дослідження продовольчого ринку / О.С. Сенишин, Н.О. Дзюбенко // Економічний вісник. – 2013. – №2. – С. 164-171.
3. Остапенко С.О. Концептуальні основи розвитку організаційно-економічного регулювання агропродовольчого ринку / С.О. Остапенко // Інноваційна економіка. – 2021. – №7-8. – С. 38-42.
4. Шпичак О.М. Аналіз поточної кон'юнктури і прогноз ринків тваринницької продукції в Україні / О.М. Шпичак та ін. – Київ: ННЦ «ІАЕ», 2017. – 302 с.
5. Шпичак О.М. Ємність внутрішнього споживчого ринку сільськогосподарської продукції та продовольства: монографія / О.М. Шпичак та ін. – Київ: ННЦ «ІАЕ», 2013. – 186 с.
6. Шпичак О.М. Методичні рекомендації щодо розширення ємності вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції і продовольства та напрямів нарощення доданої вартості в середині країни / О.М. Шпичак та ін. – Київ: ННЦ «ІАЕ», 2017. – 53 с.
7. Худолій Л.М. Економічний механізм формування і функціонування ринку зерна в Україні: монографія. – Київ: ННЦ «ІАЕ», 1998. – 211 с.
8. Критичний огляд інтелектуального та активного пакування в харчовій промисловості: дослідження та розробки / Фіруз М.С., Мохі-Алден К., Омід М.А. // Food Research International. – 2021. – № 141. – С. 110-113.
9. Нгуен Х.В. Придбання органічних продуктів харчування на ринку, що розвивається: вплив особистих факторів споживачів і практики зеленого маркетингу продовольчих магазинів / Х.В. Нгуен // Міжнародний журнал екологічних досліджень та громадського здоров'я. – 2019. – № 16(6). – С. 10-37.
10. Шарма А. Застосування та наслідки нанотехнологій у харчовій промисловості / А. Шарма // Застосування нанотехнологій для моніторингу безпеки та якості харчових продуктів. – 2023. – С. 171-182.
11. Шестопадль О.М. Економіка та організація промислового садівництва України / О.М. Шестопадль та ін. – Київ: ННЦ «ІАЕ», 2010. – 334 с.
12. Кернасюк Ю.В. Галузь садівництва: розвиток, тенденції та перспективи / Ю.В. Кернасюк // Агробізнес сьогодні. – 2020. – №17. – С. 14-17.
13. Лозова Т.П. Тенденції а проблеми логістичного розвитку ринку плодово-ягідної продукції України / Т.П. Лозова // Економічні інновації. – 2019. – Т. 21. – №. 2. – С. 70-82.
14. Нікішина О.В. Логістична структура товарного ринку: теоретичні положення та прикладні аспекти / О.В. Нікішина // Food Industry Economics. – 2019. – Т. 11. – № 2. – С. 20-30.
15. Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних націй. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fao.org/faostat/en/#home>.
16. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
17. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2016 р. № 780. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/780-2016-%D0%BF#Text>.
18. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України / за ред. О.М. Прокопенко. – Київ: Держстат, 2022. – 57 с.
19. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation>.
20. Мостенська Т.Л. Харчування як складова продовольчої безпеки / Т.Л. Мостенська, Г.О. Кундеева // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2016. – Т. 22. – № 3. – С. 113-122.
21. Сало І.А. Розвиток ринку плодів в Україні. – Київ: ННЦ «ІАЕ», 2013. – 394 с.

References:

1. Salo, I.A. (2012). Price elasticity on the domestic fruit market. Herald of Agrarian Science, 6, 72-75 [in Ukrainian].
2. Senyshyn, O.S., & Dzyubenko, N.O. (2013). Theoretical foundations of food market research. Economic Herald, 2, 164-171 [in Ukrainian].

3. Ostapenko, S.O. (2021). Conceptual foundations of the development of organizational and economic regulation of the agro-food market. *Innovative economy*, 7-8, 38-42 [in Ukrainian].
4. Shpychak, O.M., Bodnar, O.V., Kopytets, N.H., & et.al. (2017). Analysis of the current situation and forecast of livestock markets in Ukraine. Kyiv: NNTs "IAE" [in Ukrainian].
5. Shpychak, O.M., Lupenko, Yu.O., Zhuk, V.M., Bodnar, O.V., Mykhailov, Ye.A., Voskobiinyk, Yu.P., & et.al. (2013). Capacity of the domestic consumer market of agricultural products and food. Kyiv: NNTs "IAE" [in Ukrainian].
6. Shpychak, O.M., Bodnar, O.V., Lupenko, Yu.O., Zhuk, V.M., Pashko, S.O., Komarnitska, O.P., & et.al. (2017). Methodical recommendations on expanding the capacity of the domestic market of agricultural products and food and areas of increasing value added in the middle of the country. Kyiv: NNTs "IAE" [in Ukrainian].
7. Khudolii, L.M. (1998). Economic mechanism of formation and functioning of the grain market in Ukraine: monograph. Kyiv: NNTs "IAE" [in Ukrainian].
8. Firouz, M.S., Mohi-Alden, K., & Omid, M. (2021). A critical review on intelligent and active packaging in the food industry: Research and development. *Food Research International*, 141, 110-113 [in English].
9. Nguyen, H.V. (2019). Organic food purchases in an emerging market: The influence of consumers' personal factors and green marketing practices of food stores. *International journal of environmental research and public health*, 16(6), 10-37 [in English].
10. Sharma, A. (2023). Nanotechnology applications and implications in food industry. *Nanotechnology Applications for Food Safety and Quality Monitoring*. Academic Press (pp. 171-182) [in English].
11. Shestopal, O.M., Ruliev, V.A., Kondratenko, P.V., Satina, G.M., Bublyk, M.O., Omelchenko, I.K., & et.al. (2010). *Ekonomika ta orhanizatsiia promyslovoho sadivnytstva Ukrainy*. Economics and organization of industrial horticulture of Ukraine. Kyiv: NNTs «IAE» [in Ukrainian].
12. Kernasyuk, Yu.V. (2020). Horticulture: Development, trends and prospects. *Agribusiness today*, 17, 14-17 [in Ukrainian].
13. Lozova, T.P. (2019). Trends and problems of logistical development of the market of fruit and berry products of Ukraine. *Economic Innovations*. (Vol. 21), 2, 70-82 [in Ukrainian].
14. Nikishina, O.V. (2019). Logistic structure of the commodity market: theoretical provisions and applied aspects. *Food Industry Economics*, 11(2), 20-30 [in Ukrainian].
15. Food and agricultural organization of the United Nations. Retrieved from: <http://www.fao.org/home/en> [in English].
16. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
17. On the approval of sets of food products, sets of non-food products and sets of services for the main social and demographic groups of the population: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 780. (2016, October 11). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/780-2016-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
18. Prokopenko, O.M. (Ed.). (2022). Balances and consumption of basic food products by the population of Ukraine. Kyiv: Derzhstat [in Ukrainian].
19. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation> [in Ukrainian].
20. Mostenska, T.L., & Kundereva, G.O. (2016). Nutrition as a component of food security. *Scientific works of the National University of Food Technologies*, 22(3), 113-122 [in Ukrainian].
21. Salo, I.A. (2013). Fruit Market Development in Ukraine. Kyiv: NNTs "IAE" [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Сало І.А. Цінова еластичність попиту та пропозиції на ринку плодів в Україні / І.А. Сало // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2024. – № 1 (71). – С. 57-64. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No1/57.pdf>.
DOI: 10.15276/ETR.01.2024.7. DOI: 10.5281/zenodo.10914592.

Reference a Journal Article:

Salo, I.A. Price Elasticity of Demand and Supply on the Fruit Market in Ukraine / I.A. Salo // *Economics: time realities*. Scientific journal. – 2024. – № 1 (71). – P. 57-64. – Retrieved from: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No1/57.pdf>.
DOI: 10.15276/ETR.01.2024.7. DOI: 10.5281/zenodo.10914592.

